

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. I. Prænotantur quædam circa naturam voluntarii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPUTATIO LXXXVI.

De actibus humanis: & primum de voluntario.

BEATITVDINEM tanquam finem, in quem tendere omnes debent, supra præfiximus: nunc de medijs, quibus adulti ad hunc pertingere scopum debent, agendum, quæ humana cum sint, actus scilicet humano modo, seu liberè à voluntate elicit, rectus doctrinæ ordo postulat, ut hunc de actibus humanis tractatum subjiciamus, quem eò brevius expediemus, quòd multa in illo contineantur Philosophica, & in Philosophiâ latè discussa: quorum proinde tractatione series Disputationum Theologicarum non est interrumpenda.

SECTIO PRIMA.

Prænotantur quedam circa naturam voluntarii.

I.
Quid nomine voluntarii hic intellegant Theologi.

VOLUNTARIUM à voluntate ductum est: unde quidquid sub voluntatem cadit, generali hac vocis acceptione voluntarium appellatur; nos autem præsius hic de voluntario loquimur; quod enim ad voluntatem spectat per modum objecti, volitum propriè dicitur non voluntarium, econtrà actus ipse voluntatis, quo aliquid volumus, est voluntarius, cum tamen non sit semper volitus: sicut etiam odium quod est fuga objecti, non est fuga sui.

II.
Quicquid à voluntate quovis modo procedit, dicitur voluntarium.

Alio præterea modo dicitur aliquid voluntarium quod scilicet à voluntate procedit sive ut actus elicitus, sive ut imperatus: nullus tamen est actus imperatus voluntatis, qui non sit etiam elicitus, licet econtrà, multi enim sunt elicitus, qui non sunt imperati. Hæc nihilominus actuum productio ad rationem voluntarii universim non requiritur, Deus namque multa vult voluntariè, qui tamen actus illos in se non elicit. Deinde multi conceptum voluntarii consistere dicunt in accessu tantum vel recessu intentionali ab objecto per actum voluntatis, seu potentie appetitivæ, conformem inclinationi operantis: unde, inquirunt; licet actus voluntatis non procedat efficienter à voluntate, vel substantiâ animæ, sed ei tantummodo uniatur, adhuc denominabit voluntatem amantem, & voluntariè tendentem intentionaliter in objectum: ita cum alijs Arriaga d. 6. de anima, sect. 2. num. 48. sicque ulterius, dici ad hoc consequenter potest, ad rationem voluntarii non requiri, ut quod dicitur voluntarium, actu producatur à voluntate, sed solum quod aptum sit ab illo produci; verba siquidem in definitionibus, juxta regulam à Dialecticis assignatam, non significant actum, sed potentiam.

III.
Voluntarium est à principio intrinseco, cum aliqua cognitione finis.

Definiti communiter solet voluntarium, id quod est à principio intrinseco, nempe appetitivo, ut ipsum nomen voluntarii sonat, cum aliqua cognitione finis: quam ultimam particulam addit San-

ctus Thomas hic, q. 6. art. 1. corpore: Hæc verò definitio desumitur ex Aristotele 3. Ethicorum cap. 1. licet is voluntarium ibi tantum perfectum definire videatur, seu rationale. S. Thomas autem latiore tradit illius definitionem, ut videbimus.

Ad hujus porò definitionis intelligentiam, notandum id quod optimè declarat S. Thomas art. 1. cit. triplex præcipuè ad rem præsentem repetiri motuum genus in agentibus naturalibus; aliqua enim moventur merè ab extrinseco, ut cum lapis movetur sursum; alia ab intrinseco quidem, sed sine cognitione, sic lapis movetur deorsum, ignis sursum, &c. tertium tandem genus, & reliquis perfectius est, quando agens ita ab intrinseco movetur, ut moveatur per cognitionem, & hoc modo tendat aliquà saltem ratione volendo in finem; omnis autem hujusmodi actus sicut tendens in finem, seu ex cognitione finis dicitur voluntarius.

Hoc posito facile declarantur singulæ partes definitionis. Quod ergo voluntarium sit à principio intrinseco, jam constat: non autem habet esse necessariò à principio efficiente, cum Deus spontaneè, seu voluntariè agat, sed esse debet, vel efficienter, vel per identitatem; item efficienter actu vel aptitudinaliter juxta dicta num. 2. ut abstraham ab opinionibus, quas initio sectionis posui.

Clara etiam est secunda definitionis particula, cum aliqua cognitione finis, vel scilicet per modum boni quâ boni allicientis, vel mali terrentis: per hanc proinde particulam excluduntur à ratione voluntarii omnes actus intellectus, utpote qui non in bonum quâ bonum feruntur, sed quâ verum. Hinc rationem voluntarii non sortitur, vel actus conclusionis deductus ex cognitione præmissarum, nec actus iudicii procedens ex apprehensione præviâ ejusdem objecti: hi enim actus, quamvis sint à principio intrinseco, & à cognitione, non tamen à cognitione finis, seu boni vel mali juxta dicta.

Quare non erat opus ut Arriaga hic, Disp. 8. sect. 2. definitioni voluntarii adderet has particulas, potentia appetitiva, cum hæc ex communi voluntarii acceptione, ipsaque Philosophi mente sufficienter

IV.
Triplex in agentibus naturalibus reperitur motuum genus.

Tertius, scilicet perfectissimus motus.

V.
Ad voluntarium non requiritur, ut sit à principio intrinseco efficiente.

VI.
Quo pacto voluntarium sit cum aliqua cognitione finis.

VII.
Dux actus à voluntate provenientes, à ratione voluntarii excludere volebat Aristoteles.

sufficienter intelligantur, qui solum agebat de voluntate, sed quia difficultas erat de duobus actibus à voluntate provenientius, essent necne voluntarii, illo scilicet qui ex coactione procederet, & qui ex ignorantia, ut primum excluderet, dixit, debere voluntarium esse à principio intrinseco, id est ultro quadammodo, & quasi sponte fieri, non provenire à coactione extrinseca. Ad excludendum verò alterum addidit cum cognitiones circumstantia siquidem ignorata perinde est ac nulla; sicut enim nihil volitum quin præcognitum, ita nec voluntarium, & eo gradu est voluntarium, quò præcognitum. Sufficit etiam ad rationem voluntarii, ut procedat ex cognitione sui, ut constet in actibus voluntatis imperatis.

Sufficit se procedat ex cognitione sui.

SECTIO SECUNDA.

Inferuntur quadam circa conceptum voluntarii.

I. Voluntarii reperitur in brutis.

HINC sequitur primò, voluntarium etiam reperiri in brutis, ut cum S. Thoma art. 2. communis habet auctorum sententia; illa siquidem licet non propriè media eligant propter finem, imperfectè tamen cognoscunt finem, saltem materialiter, in actu scilicet exercito, sub ratione boni attractivi, eumque hoc modo amant & prosequuntur. Imò nonnulli, inter quos est Salas, bruta subinde cognoscere volunt proportionem, & utilitatem quorundam mediolorum in ordine ad finem: quod tamen nostra in præsentia non refert.

Imperfectè etiam cognoscunt finem.

II. Aliud est, à quo etymologia nominis sit deducta, aliud quid nomen inde deductum significet.

Nec obstat nomen voluntarii à voluntate desumptum esse; aliud namque est, à quo etymologia nominis sit deducta, aliud quid nomen ipsum inde derivatum importet. Sic licet vox concordia à conjunctione cordium deducta primò sit, nunc tamen quamcumque animorum conjunctionem, aut voluntatum denotat, & inter ipsos etiam Angelos reperitur. In præsentia itaque voluntarium idem significat, quod spontaneum, seu quod ultro, est à potentia appetitiva, & secundum inclinationem operantis. Unde licet quidquid est laude vel vituperio dignum, sit voluntarium, non tamen econtra, nisi quis (quod interdum fieri solet) per voluntarium & spontaneum, intelligat liberum.

III. Quando actio aliqua censenda sit completa voluntaria.

Sequitur secundò, tunc actionem aliquam esse completè & perfectè voluntarium, quando omnia quæ illam impedire possent, cognoscuntur: quoad circumstantiam verò quæ invincibiliter ignoratur, actio non est voluntaria: si autem circumstantia illa ignoretur ignorantia solum vincibili, seu cautione debita & diligentia non adhibita, tunc quamvis non physicè, & directè, moraliter tamen & indirectè, seu sufficienter ut imputetur ad culpam, circumstantia hæc est ei voluntaria.

IV. Quadam vocantur voluntaria, qua tamen solum sunt voluntaria obiectivè. Generatio Verbi divini quo sensu Patri dicitur voluntaria.

Sequitur tertio, multa subinde dici voluntaria quæ tamen voluntaria propriè & formaliter non sunt, sed tantum obiectivè. Sic illud omne in quo sibi complacet voluntas dici solet voluntarium, licet nullo modo vel insit, vel procedat à voluntate: quo sensu existentia Dei dicitur nobis voluntaria. Sic etiam dum generatio Verbi Divini dicitur Patri voluntaria, sensus est esse illam juxta Patris voluntatem, nec aliud in eà Generatione reperitur voluntarium, quam obiectivum, quatenus scilicet voluntate comitante, & sine

omni coactione ab extrinseco, Pater Æternus Filium genuit, summè sibi in Generatione illà complacens, & infinitè de eà delectatus.

SECTIO TERTIA.

De divisione voluntarii in liberum & necessarium.

HÆC est communissima voluntarii divisio, circa quam præcipuè inquiruntur duo. Primum est, qualis sit hæc divisio, utrum scilicet subjecti in accidentia, ut si quis hominem divideret in album & nigrum, vel generis in species: utrum nimirum liberum & necessarium sunt differentie essentialiter contrahentes rationem voluntarii ut sic, an solum accidentaliter. Quæstio autem procedit, supposito etiam quod libertas non sit de essentiali volitionis, ut non esse ostendi Disp. 24. de Anima sect. 3. num. 4. hoc enim admisso adhuc inquirimus an liberum & necessarium quamvis non sint de essentiali actus, sint tamen de essentiali voluntarii.

I. Quæsi sit divisio voluntarii in liberum & necessarium.

Recentiores ergo aliqui, licet posita illà sententià, libertatem putent actui voluntatis seu volitioni esse extrinsecam, voluntario tamen aiunt esse intrinsecam. Conceptus siquidem voluntarii dicitur duo, actum scilicet voluntatis & cognitionem, à qua ille actus oritur: cum verò, inquit, mutato actu de libero in necessarium, licet actus voluntatis idem persistat, cognitio tamen mutetur, & loco cognitionis indifferentis substituat alia, non indifferens, sed ad unum determinata, quæ cognitiones specie inter se distinguuntur, sequi aperte videtur voluntarium specie differre à libero, etsi volitio libera præcisè specie à necessarià non differat: sicut, inquit, licet album & nigrum non sint species hominis, sunt tamen species hominis colorati.

II. Prima sententia est, libertatem esse extrinsecam, voluntario tamen esse intrinsecam.

Hæc doctrina, posito quod cognitio ingrediat ut pars conceptum voluntarii, est frequenter vera; cognitio namque indifferens sæpe differt specie à non indifferente, ut constat. Nonnunquam tamen sicut actus liber, ratione alicujus extrinseci transire potest de libero in necessarium, ex solâ mutatione cognitionis, ita & ipsa cognitio eadem manens, potest ab indifferente transire ad non indifferenter ratione alicujus sibi extrinseci, & eadem numero persistens esse principium actus voluntatis liberi & necessarii. Sic eadem cognitio, quæ in sensu diviso unionis Hypostaticæ (ponamus naturam prius tempore existentem fuisse assumptam) erat indifferens, potuissetque esse principium actus liberi, in sensu composito unionis non potest esse illius principium, sed tantum principium actus necessarii circa objectum præceptum, ergo in hoc casu etiam si voluntarium includat cognitionem, liberum & necessarium non sunt differentie essentialiter illud constituentes, sed accidentia tantum, & idem voluntarium transire æquè potest de libero in necessarium ac eadem volitio. Hoc dico supponendo communem sententiam quæ proponi solet in Philosophiâ, & latè tractavi Disp. 24. de Anima sect. 2. & 3. libertatem scilicet esse actui voluntatis extrinsecam; in contrariâ enim sententiâ liberum & necessarium non essent accidentia, sed differentie essentialiter constituentes voluntarium, ut constat.

III. Potest cognitio manens eadem transire de indifferente ad non indifferenter.

III. Potest cognitio manens eadem transire de indifferente ad non indifferenter.

Sicut eadem volitio, in sensu composito unionis non potest esse illius principium, sed tantum principium actus necessarii circa objectum præceptum, ergo in hoc casu etiam si voluntarium includat cognitionem, liberum & necessarium non sunt differentie essentialiter illud constituentes, sed accidentia tantum, & idem voluntarium transire æquè potest de libero in necessarium ac eadem volitio.

